

DE ZEVEN GEHANGENEN

Leonid Andrejev

De zeven gehangenen

VERTAALD DOOR
JAN ROBERT BRAAT

2019
THOMAS RAP
AMSTERDAM

De vertaler ontving voor deze vertaling een
projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Copyright Nederlandse vertaling © 2019 Jan Robert Braat

Copyright nawoord © 2019 Bert Natter

Oorspronkelijke titel *Рассказ о семи повешенных*

Oorspronkelijke uitgever V.M. Sablin (1908)

Omslagontwerp bij Barbara

Omslagillustratie Konstatin Lekomtsev (1897-1977),

The Boulevard in Winter, Moscow, 1970 (oil on card)/

Gamborg Collection/Bridgeman Images

Foto auteur Heritage Images/Getty Images

Vormgeving binnenwerk Perfect Service

Druk Bariet Ten Brink, Meppel

ISBN 978 94 004 0507 3

NUR 302

thomasrap.nl

1. *Om één uur 's middags, Excellentie*

Omdat de minister door zijn zwaarlijvigheid kans liep op een beroerte, moest ongezonde opwinding worden vermeden, dus waren alle mogelijke voorzorgen getroffen voordat hem werd meegedeeld dat er een zware aanslag op hem werd beraamd. Toen de minister het nieuws kalm bleek op te nemen, zelfs met een glimlach, mocht hij ook de details horen: de aanslag zou de volgende dag worden gepleegd, als hij op weg ging om rapport uit te brengen; een groepje terroristen, al verraden door een infiltrant en inmiddels onder constante observatie, zou hem om één uur met bommen en revolvers bij zijn poort opwachten. Daar zouden ze gegrepen worden.

‘Wacht,’ zei de minister verbaasd, ‘hoe weten ze dat ik om één uur vertrek, als ik dat zelf pas twee dagen weet?’

De chef van de lijfwacht spreidde zonder verklaring zijn armen:

‘Om één uur 's middags, Excellentie.’

De minister schudde zijn hoofd, deels verbaasd, deels ter erkenning van het gedegen politiewerk, en glimlachte bezorgd met zijn donkere dikke lippen, waarna hij snel en volgzzaam, om de politie niet te storen, met dezelfde glimlach naar een ander gastvrij herenhuis vertrok. Ook zijn vrouw en twee kinderen werden weggevoerd uit het riskante huis waar morgen de bommengooiers zouden samenkomen.

In het andere huis, bij brandende lampen en de minzame begroeting van verontwaardigde bekenden, voelde de dignitaris een aangename opwinding, alsof hij zojuist een grote en onverwachte onderscheiding had gekregen of straks zou krijgen. Maar de mensen gingen uiteen, de lampen doofden en het elektrische licht van de straatlantarens wierp door de ruiten een spookachtig kantwerk op plafond en muren; dat kalme, wazige straatlicht was een insluiper in dit stille huis vol schilderijen en standbeelden en wekte alarmerende gedachten over het zinloze van sloten, bewaking en muren. En toen werd de dignitaris, in de nachtelijke verlatenheid van de vreemde slaapkamer, ondraaglijk bang.

Hij had iets aan zijn nieren en elke sterke opwinding joeg vocht naar zijn gezicht, handen en voeten, wat hem nog forser, vetter en logger maakte. En nu, als een gekwelde zieke, een berg opgezet vlees op samengeperste matrasveren, leek zijn gezwollen gezicht dat van een ander en werd hij geheel opgeslokt door het hem bereide wrede lot. Hij herinnerde zich een voor een alle recente aanslagen waarbij mensen van zijn positie en zelfs hoger

waren getroffen door bommen die lijven hadden verscheurd, hersens tegen gore baksteen geslingerd en tanden uit kaken gerukt. Daardoor werd zijn eigen zieke, vette, op bed gestrekte lijf dat van een ander, iemand die de klap van de knal al had ondergaan: zijn armen leken van zijn schouders gerukt, zijn tanden los, zijn brein uiteengespat en zijn benen gevoelloos, met de opgerichte tenen van een lijk. Hij dwong zich te bewegen, ademde luid en hoestte om zo min mogelijk dood te lijken, omringde zich met het levende geluid van krakende veren en ritselende dekens; en om te tonen dat hij springlevend was, als ieder ander mens, nog lang niet gestorven en volstrekt niet dood, brulde hij luid en duidelijk door de verlaten stilte van de slaapkamer:

‘Goed gedaan, mannen! Mooi werk!’

Daarmee prees hij de rechercheurs, agenten en soldaten die over zijn leven waakten en zo tijdig en vaardig zijn dood hadden voorkomen. Maar hoe hij zich ook verroerde, hoe hij zijn mannen ook prees en met een geforceerd spotlachje zijn minachting toonde voor dat stomme terroristische tuig, hij kon niet echt in zijn redding geloven en voelde nog steeds dat hij elk moment het leven kon laten. De voor hem beraamde dood die alleen in hun plannen bestond, leek al werkelijkheid, die dood zou pas wijken als die lui gegrepen waren, van hun bommen ontdaan en achter slot en grendel gezet. De dood stond klaar, in een hoek van de kamer, trouw op zijn post, als een gehoorzaam soldaat, van hogerhand op wacht gezet.

‘Om één uur ’s middags, Excellentie,’ klonk de vertrouwde zin in allerlei stemmen: nu eens vrolijk spottend, dan weer boos, koppig en bot. Het leek of er in de slaapkamer honderden grammofoons stonden opgesteld, die allemaal, de een na de ander, met idiote machinale hardnekkigheid de hun aangeleerde woorden uitkraamden:

‘Om één uur ’s middags, Excellentie.’

Dat ‘één uur ’s middags’ van de dag van morgen, kortgeleden niets meer dan een rustige wijzerstand op een gouden horloge, had plotseling een onheilspellende kracht gekregen, was een eigen leven gaan leiden, had zich verheven tot een enorme zwarte grensruil die zijn hele leven in tweeën deelde. Nooit leek er enig ander uur te zijn geweest, ervoor noch erna, dit was het enige, brutaal en verwaand, met recht op een eigen bestaan.

‘Nou? Wat moet je?’ siste de minister woedend tussen zijn tanden.

De grammofoons joelden:

‘Om één uur ’s middags, Excellentie!’ En de zwarte ruil grinnikte en boog.

De minister kwam tandenknarsend in bed overeind en begroef zijn hoofd in zijn handen – hij zou die gruwelijke nacht beslist geen oog meer dichtdoen.

En met zijn gezicht in zijn mollige gezwollen handen, stelde hij zich angstwekkend helder voor hoe hij de volgende ochtend onwetend op zou staan, onwetend koffie zou drinken en zijn jas zou aantrekken in de hal. Noch hij, noch de portier die hem zijn bontjas reikte, noch de

lakei die hem zijn koffie bracht, zou weten dat het totaal zinloos was die koffie te drinken, die bontjas aan te trekken, als een paar seconden later zowel de bontjas als zijn lijf met koffie en al opgeblazen zou worden, weggerukt door de dood. Kijk, daar opende de portier de glazen deur... daar deed die aardige, geschikte, bovenste beste portier met zijn blauwe soldatenogen en een borst vol medailles eigenhandig die vreselijke deur open, omdat hij van niets wist. Iedereen glimlachte, niemand wist ergens van.

‘Ai!’ zei hij plotseling hardop, terwijl hij langzaam zijn handen van zijn gezicht wegtrok.

Hij tuurde strak en gespannen in het diepe donker voor zich, stak tastend een hand uit, vond een schakelaar en ontstak het licht. Daarna stond hij op, liep blootsvoets door de hem onbekende slaapkamer, vond nog een lichtknop en ontstak een wandlamp. Het werd licht en prettig, en alleen het wanordelijke bed met de op de grond gevallen deken getuigde van de nog niet geheel voorbije gruwel.

In zijn nachtgoed, met zijn kwade blik en door het nachtelijk woelen verwarde baard, leek de dignitaris op elke andere boze bejaarde met slapeloosheid en astma. Zijn door die lui beraamde dood had hem beroofd van de hem omgevende pracht en praal, en het was moeilijk te geloven dat zijn lijf, zijn alledaagse mensenlijf, ondanks zijn invloed en macht, gruwelijk zou omkomen in de steekvlam van een monsterlijke knal. Zonder iets extra’s aan te trekken en de kou niet voelend, liet hij

zich neer in de eerste de beste fauteuil, steunde zijn verwarde baard in een hand en staarde geconcentreerd, in kalm, diep gepeins, naar het hem onbekende, fraai gebeeldhouwde plafond.

Zo zat het dus! Daarom was hij zo bang en bezorgd! Daarom bleef dat dreigende ding onverzettelijk in de hoek staan!

‘Klungels!’ zei hij minachtend en krachtig.

‘Klungels!’ herhaalde hij nog luider met zijn hoofd naar de deur, zodat de betrokkenen het konden horen. Hij bedoelde de mannen die hij zojuist nog geprezen had, die hem met mateloze ijver de details van de geplande aanslag hadden verteld.

Logisch, dacht hij, na een lumineuze inval. Nu me alles is verteld, nu ik het weet, ben ik bang, terwijl ik, als ik het niet wist, rustig mijn koffie had gedronken. Ik zit natuurlijk nog met mijn dood, maar ben ik daar echt zo bang voor? Ik heb iets aan mijn nieren en ga een keer dood, maar daar ben ik niet bang voor, want ik weet niet wanneer. Die klungels hebben gezegd: ‘Om één uur ’s middags, Excellentie!’ Daarmee dachten die stommelingen me een plezier te doen, maar dat dreigende ding blijft loeren en verdwijnt niet, want ik heb het zelf bedacht. Niet de dood maakt bang, maar de kennis van het wanneer; een mens heeft geen leven als hij precies de dag en het uur van zijn dood weet. En dan waarschuwen die lummels me met: ‘Om één uur ’s middags, Excellentie.’

Hij voelde zich ineens opgelucht en prettig, alsof iemand hem had verteld dat hij onsterfelijk was en nooit

dood zou gaan. Hij voelde zich weer sterk en slim tussen die kudde stommelingen die zo gedachteloos en brutaal het mysterie van de toekomst binnendrongen, hij mijmerde over het zegenrijke niet-weten, en deed dat met het geharde verstand van een oude, zieke man die veel had meegemaakt. Geen levend wezen, mens noch dier, was het gegeven de dag en het uur van zijn dood te kennen. Toen hij laatst ziek was, hadden de artsen gezegd dat hij stervende was en de laatste beschikkingen moest treffen, maar hij had ze niet geloofd en was inderdaad in leven gebleven. In zijn jeugd had hij ook zoïets meege maakt: zijn leven was zo'n puinhoop geweest dat hij er een eind aan had willen maken; de revolver lag al klaar, de brieven waren geschreven en zelfs het uur van zijn zelfmoord lag al vast, maar vlak voor het eind had hij zich bedacht. Er kan altijd op het laatst iets veranderen, door een plotseling toeval, daarom kent niemand het uur van zijn dood.

‘Om één uur ’s middags, Excellentie,’ hadden de brave ezels gezegd, omdat zijn dood al was afgewend. Toch had de naakte wetenschap van zijn mogelijke doodsuur hem met afschuw vervuld. Het was aannemelijk dat hij ooit nog eens vermoord werd, maar niet morgen – nee, niet morgen – en hij kon rustig gaan slapen, als een onsterfelijke. Die klungels wisten niet aan welke grote wet ze hadden getornd, welke afgrond ze hadden geopend, door met hun stompzinnige vriendelijkheid te zeggen: ‘Om één uur ’s middags, Excellentie.’

‘Nee, niet één uur ’s middags, Excellentie, geen idee

wanneer. Geen idee wanneer. Wat zei je?’

‘Niks,’ antwoordde de stilte. ‘Niks.’

‘Je zei wel iets.’

‘Niks bijzonders. Ik zeg: morgen om één uur ’s middags.’

En in een plotselinge wanhoop begreep hij dat er voor hem geen slaap, rust of vreugde was weggelegd zolang dat vervloekte, zwarte, van het wijzerblad gekaapte uur niet voorbij was. In de kamerhoek stond alleen de schim van de kennis die geen levend wezen is gegund, maar die was genoeg om elk licht af te schermen en de man onder te dompelen in ondoordringbaar gruwelijk duister. De eenmaal gewekte doodsangst had zich over zijn hele lichaam verspreid, was in zijn botten gedrongen en stak zijn bleke kop uit al zijn poriën.

Hij vreesde niet meer de moordenaars van morgen – die waren weg, vergeten en opgegaan in de vele andere vijanden en kwade krachten rond zijn bestaan –, nu was hij bang voor iets onverwachts en onontkoombars: een beroerte, een hartaanval, een onder hoge bloeddruk bezweken dunne aorta, die zou scheuren als een te strakke handschoen aan gezwollen vingers.

Zijn korte dikke nek was een verschrikking, zijn gezwollen vingertjes waren niet om aan te zien en hun korthed vol dodelijk vocht was ondraaglijk. Terwijl hij zich daarnet in het donker had moeten bewegen om niet dood te lijken, leek hij nu, in dit heldere, kil vijandige, angstige licht, op beklemmende wijze niet in staat zich te verroeren om een sigaret te pakken of een

belknop in te drukken. Zijn zenuwen waren gespannen. Elke zenuw leek een strakke, trillende draad naar een klein koppetje met woest uitpuilende angstogen en een stuiptrekkende, naar adem snakkende, zwijgende wijd open mond. Hij kreeg geen adem meer.

En ineens begon in het donker tussen het stof en de spinnenwebben op het plafond een elektrische bel te rinkelen. Het klepeltje klepperde met angststuipten tegen de rand van de schel, viel stil en begon opnieuw te trillen met onophoudelijk angstgerinkel. Het was Zijne Excellentie die uit zijn kamer belde.

Mensen kwamen aangerend. Hier en daar, in kroonluchters en tegen de wand, floepten losse lampjes aan, te weinig om licht te geven, maar genoeg om schaduwen te werpen. Die verschenen overal, rezen op in hoeken, trokken langs het plafond; klampten zich bevend vast aan elk uitsteeksel en drukten zich tegen de muren; het was moeilijk te vatten waar al die ontelbare monsterlijke, zwijgende schaduwen vroeger hadden gezeten, die stemloze zielen van stemloze dingen.

Een diepe bevende stem zei iets luids en duidelijk. Per telefoon werd een dokter opgeroepen: de dignitaris voelde zich onwel. Ook zijn vrouw werd verzocht te komen.